

az olvasóhoz

Az elmúlt évtizedek egyik legfontosabb történelemelméleti változását jelentette annak felismerése, hogy történeti elbeszéléseink és az egykor volt valóság viszonya messze nem annyira egyértelmű, mint azt a pozitivista felfogás feltételezi. A történetírásnak nem csak azzal kellett szembenéznie, hogy a múlt feltárását segítő anyag korántsem teljes, hanem azzal is, hogy ez az anyag maga is csak reprezentálja az egykor történeteket, de nem azonos azzal. Ennek következtében az előző évtizedek igen csak sokrétű módszertani és elméleti változást hoztak, a történeti elbeszélés jellegének és szerepének átértékelésétől (eszerint azt elsősorban a textológia segítségével érdemes vizsgálni és értelmezni) a múltat reprezentáló források önmaguk eredeti kontextusában való megértésének igényig. (Ez utóbbira kiváló példa a *Múltunk* 2011. évi 2. számában már bemutatott fogalomtörténet.) Ebben a számunkban *Korképek és látszatok a két világháború között* címmel szintén erre a kérdésre reflektálunk egy tanulmánycsokorral.

A történeti értelmezés és elemzés számára nem csak az a megállapítás fontos, hogy a múlt közvetlenül nem megismerhető. Legalább ennyire lényeges, hogy a társadalom is reprezentációk világaként működik, tagjai, szereplői, legyenek egyének, csoportok vagy intézmények, folyton értelmezik és keresik helyüket, szerepüket. Ennek megfelelően próbálják meg interpretálni korukat és reprezentálni saját helyüket, feladataikat. A történész tehát nem csak azt kérdezheti meg, mi is történt valójában, hanem azt is, miként láttatták saját magukat egy-egy korszak szereplői, milyen céllal tették ezt, illetve milyen eszközeik, lehetőségeik voltak arra, hogy önreprezentációjukat elfogadtassák másokkal. Az itt közölt tanulmányok egy jól körülhatárolható korszakon belül sokféle nézőpontból mutatják be ezt a problémát.

Szécsényi András írása egy egyedi életút példáján keresztül a külső percepció és az ezzel nem feltétlenül összeegyeztethető titkok problémáját villantja fel, Végváry József életútját bemutatva. A két világháború közti antiszemita, radikális jobboldali egyetemista ifjúsági szervezetből induló politikus előbb kormánypárti képviselő, majd 1945 után az ÁVH ügynöke lett. A külső értékelésében változó (kezdetben a rendszer számára inkább pozitív, a második világháború után egyértelműen negatív) jobboldali, nemzeti, antikommunista reprezentáció mögött az életút második szakaszában egy azzal semmiképpen sem összeegyeztethető titkos élet rajzolódik ki. Az egyetemista szervezetek világát elemzi Kerepeszki Róbert is, akinek írása azt mutatja be, hogy az ifjúsági szövetségek milyen módon próbálták meg legitimálni magukat a rendszer keretei között. Különösen érdekes az, ahogy ezek a szervezetek mítoszépítésre használták az egyetemi ifjúság szerepét a második királypuccsot lezáró budaörsi csatában. A restauráció elhárításában saját maguknak kulcsszerepet tulajdonítva sikerült előnyös helyet kiharcolniuk a Horthy-rendszerben, amit Végváry József karrierje is szépen illusztrál. Püski Levente az önreprezentáció intézményes és strukturális kérdéseire irányítja a figyelmet, az országgyűlés sajtónyilvánosságát bemutató munkájában. A politika formális központjaként, a politikai viták kiemelt színtereként működő parlamentet uraló többség és az ellenzék eltérő érdekei, valamint a sajtószabadság elve és annak korlátai jelölték ki azokat a határokat, melyek között az egyes politikai szereplők saját tevékenységüket láttatni vagy elrejtetni akarták. A parlamenti működés sajtónyilvánosságának korlátozása és az ennek feltörésére irányuló újságírói és ellenzéki politikusi kísérletek illusztrálják, milyen hatása volt az intézményes és jogi kereteknek a közösség információgyűjtési lehetőségeire. Laczó Ferenc tanulmánya az átfogó korszakértelmezések egyik sajátos válfaját taglalja. Az ebben az időszakban amúgy is szimbolikusan, majd a gyakorlatban is félreszorított zsidóság reprezentatív kiadványában miként értelmezték nem csak Magyarország, hanem a világtörténet adott periódusát. Különösen figyelemre méltó a sajátos (és a kibontakozó jogi diszkrimináció miatt egyetlen évtized alatt is jelentős mértékben változó) nézőpont és az értelmezés előbbieknél sokkal tágabb kontextusa.

Számunk másik összeállítása (*Diplomácia a Kádár-korszakban. Egy konferencia anyagából*) nem elsősorban önmagában egység, hanem egy korábban elkezdett és a jövőben is folytatott tudatos törekvés része. A *Múltunk* korábban is közölt tematikus összeállítást a Kádár-korszak diplomácia- és kapcsolattörténetéről (Kádár Nyugaton, 2009. évi 1. szám). Akkor elsősorban Kádár János személyes kapcsolatait elemez-

ték a közölt tanulmányok a hetvenes és a korai nyolcvanas években. A német, egyesült államokbeli, francia, olasz és spanyol viszonylatot egészíti most ki három írás. Ezek közül Mitrovits Miklósé a lengyel–magyar viszonyt elemzi, Kecskés D. Gusztáv és Pierre Bouillon tanulmányai pedig a francia viszonyrendszer egy korábbi szakaszát mutatják be. A kérdéskört a közeljövőben további írásokkal szeretnék alaposabban körüljárni, a *Múltunk* jövő évi 1–2. számában Kádár János megítéléséről, a kortársak és az utókor Kádár-képéről közlünk írásokat.

Jó olvasást!

A szerk.